

Hoekje van de Tema Tiekker (9)

Johann Vandenhaute

Deze rubriek werd origineel maandelijks uitgegeven en diende als leidraad voor de maandelijks kerngroep vergaderingen in Vlaams-Brabant. Al veertig maandelijks artikels zijn hier per vijf de revue gepasseerd. Enkel werden geactualiseerd voor dit tijdschrift. Voor elk wat wils en

Nummer 41

Onder de lezers van deze bijdragen zijn er wel enkele die in het verleden bijgedragen hebben tot het wellukken van lokale clubtentoonstellingen. Het organiseren van een filatelistische tentoonstelling vraagt heel wat inbreng van diegene die zich voor die kar spannen. Een competitieve tentoonstelling, zoals wij (de kerngroepen) er al hebben georganiseerd op regionaal vlak, brengt daarbij nog heel wat officiële verplichtingen met zich mee. Als men daarbij de tentoonstelling wil laten samengaan met een voorverkoop, om zagezegd het succes te verzekeren, dan is de prijs aan energie en doorzettingsvermogen van het organiserend team onbetaalbaar hoog.

Als alles dan voorbij is, de felicitaties in ontvangst genomen zijn en de rekeningen gemaakt, die hopelijk positief afgesloten werden, kan dan rustig de vraag gesteld worden hoeveel de hele zaak bijgedragen heeft tot het filatelistische welzijn. Als de organisatoren een objectieve analyse willen maken is de kans groot dat moet toegegeven worden dat de filatelistische boodschap niet altijd - tot weinig - is doorgedrongen. De vraag dient dan gesteld: "Hoe komt dat?"

Op lokale, nationale en internationale tentoonstellingen met voorverkoop van nieuwe uitgaven hier ten landen, merken we op dat mensen bereid zijn om in lange rijen aan te schuiven om hun nieuwe zegeltjes aan te schaffen. Ook aan de FRAMA-machines staan mensen in lange rijen om enkele vignettes te kunnen bemachtigen. Goed georganiseerde brengen zelfs een zitje en boterhammen mee. Voor de standen van handelaars is er eveneens veel interesse. Volk is er meestal genoeg maar het is zielig te moeten opmerken dat zij die lange tijd in de rij stonden nog geen kwartiertje de tijd namen om de eigenlijke tentoonstelling te bezoeken, zelfs niet wanneer zij aanschuiven tussen de kaders met prachtige verzamelingen. Zij die wel met de nodige aandacht de tentoongestelde verzamelingen bezoeken, geven toe dat er vele interessante zaken te bewonderen zijn. Op elke tentoonstelling is er wel wat te leren van de getoonde verzamelingen. Wat gebeurt er dan toch met de "doorsnee" verzamelaar dat hij of zij zo weinig interesse heeft voor die aspecten van de filatelie die buiten de kleurrijke vignettes ligt. Hopelijk wordt de modale verzamelaar niet afgeschrikt door al die -zogenaamde- dure en voor hem dus onbereikbare lijkende dingen die getoond worden.

Een club- of competitieve tentoonstelling wordt niet georganiseerd enkel en alleen voor het plezier van de enkele tentoonstellers maar ook, en op de eerste plaats, voor het grote publiek. Het is toch de bedoeling dat het grote publiek kennis maakt met zoveel mogelijk aspecten van de filatelie.

De organisatoren, en dat zijn niet alleen de mensen van de organiserende verenigingen, maar ook de landsbond, de nationale en provinciale verantwoordelijken, Pro-Post en Bpost zouden van de geboden gelegenheden gebruik moeten maken om initiatieven op het getouw te zetten teneinde de filatelistische boodschap tot bij de postzegelverzamelaar te doen komen.

Filatelistische "salons" en tentoonstellingen, zeker deze met competitief karakter, zouden in de toekomst moeten omkaderd worden door bijv. Voordrachten, geleide bezoeken (alhoewel dit op beperkt niveau reeds werd georganiseerd tijdens bv. Belgica zowel door de post en de KLBP) en gespreksmogelijkheden waar elke verzamelaar kan bij betrokken worden. Voor de bondsverantwoordelijken en juryleden ligt daar een vormende taak weggelegd die ten goede kan komen aan de doorsnee filatelist.

Deze is blijkbaar, en dat is te begrijpen, niet geïnteresseerd in kaders vol met epauletten, medaillons, postgeschiedenis e.a. klassiek aandoend materiaal. Omdat hij weinig of geen kennis bezit terzake. Het zou niet mogen zijn dat bondsverantwoordelijken, juryleden en andere specialisten, hun kennis, want kennis en ervaring hebben deze mensen zonder enige twijfel, enkel in gesloten kring aan andere kenners doorgeven.

De modale filatelist, die naar de voorverkoop komt om zijn zegeltjes met bijhorende FDC te kopen, heeft geen boodschap aan een tentoonstelling waar enkele druk doende heren rondlopen die elkaar verbaal overbluffen. Hij begrijpt er niets van. Wanneer hiervoor vermelde heren eens van hun verhoog stappen en de brave man in verstaanbare bewoordingen vertrouwd maakt met al dat moois en interessants zou dit heel wat positieve gevolgen hebben voor de filatelie.

De filatelie mag geen elitaire bedoening worden. Zorg er voor, en u hebt daar het mandaat voor, dat elke postzegelverzamelaar een filatelist wordt. Geef aan tentoonstellingen en andere filatelistische manifestaties een algemeen vormend karakter.

De automobiel

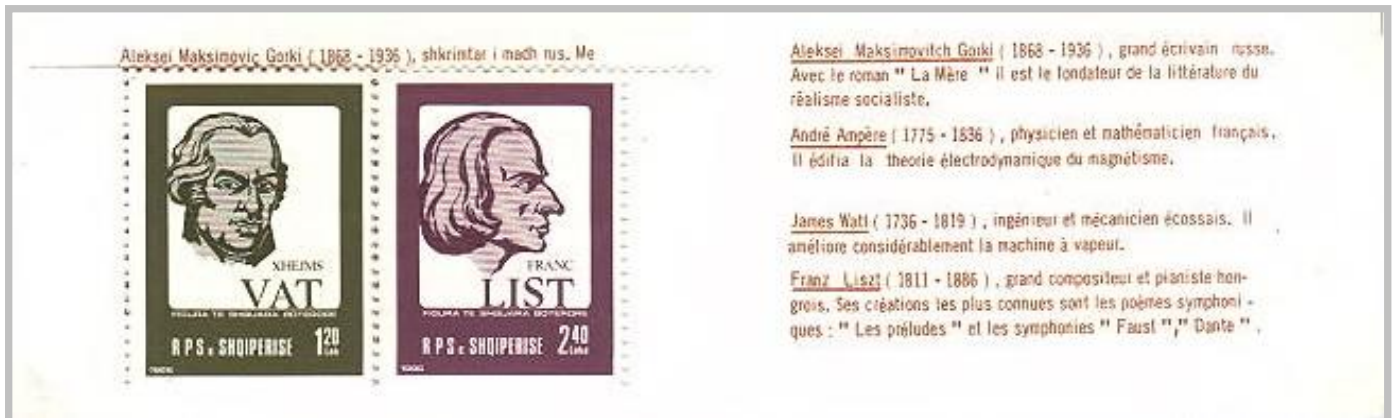
De auto is ontstaan als het ruittuig of de koets zonder paarden en hij is dus veel meer voorgekomen uit de gedachte het dier als trekkracht af te schaffen dan uit de bedoeling een nieuwe bron van energie te vinden.

De gedachte van de "zelfbewegende" wagen prikkelde reeds de fantasie en het vernuft van de Oudheid en de Middeleeuwen. Leonardo da Vinci –

ja, weer hij – ontwierp zijn fameuze, door een stalen veer gedreven wagen. Na het barometrische experiment van Evangelista Torricelli in 1644 begon het probleem van de mechanische voortbeweging praktische toepassing te vinden.

In 1680 maakte Isaac Newton, in navolging van het stoomrad van Heron, een ontwerp van een zelfbewegend reactievoertuig met een stoomketel tussen de vier wielen.

Het eerste octrooi op een zelfbewegend voertuig, met vier wielen, waarvan er twee door twee éencilindermotoren werden aan gedreven stamt uit 1790 en werd aangevraagd door de Engelsman Notham Read. James Watt, Nicolas Cugnot, Albert de Dion, Etienne Lenoir, Gofried Daimler, Karl Benz en zovele andere bekenden en minder bekenden hebben er het hunne toe bijgedragen om van het “karreke” het gebruiksvoorwerp te maken dat wij nu kennen.

Na de geschiedenis hebben wij de soorten automobielen:

1. personenwagens
2. sportwagens
3. vracht- of bedrijfswagens
4. bussen
5. experimentele wagens

De automobiel is samengesteld uit onderdelen: het onderstel, de motor, het koetswerk. Als er nu nog brandstof in de tank gedaan wordt is onze wagen rijklaar. Maar, rijden alleen telt niet, de wagen dient ook nog onderhouden en/of hersteld te worden.

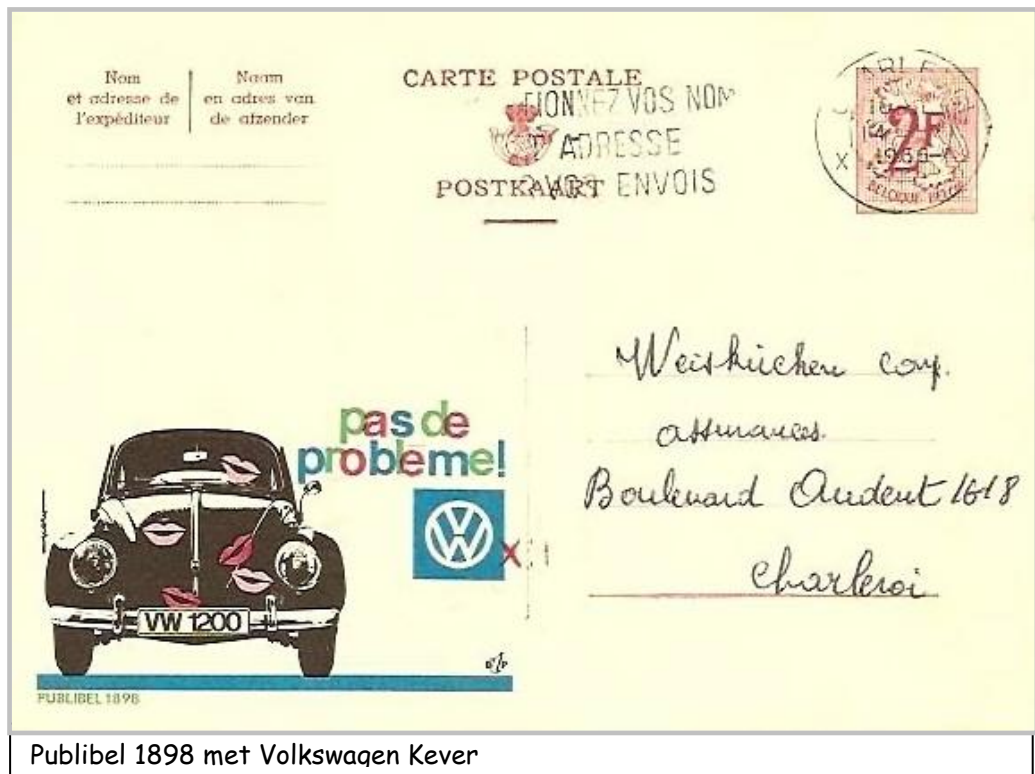
De keuze van het merk is in vele gevallen de moeilijkste bevalling, zeker als alle leden van het gezin hun zeg willen hebben. De verzamelaar heeft voor de uitbeelding van dit punt zeer veel materiaal. Het is aan hem of haar om de juiste keuze te maken en te zorgen voor een goed evenwicht. De verzameling kan nog uitgebreid worden met een hoofdstuk “De auto in het verkeer”, “De musea”, “Organisaties”, “Tijdschriften” e.a.

Het hiernavolgend plan is enkel een voorbeeld, en zoals bij vorige gelegenheden reeds vermeld, vatbaar voor wijzigingen.

1. De automobiel 1.1 Geschiedenis 1.2 Soorten 1.2.1 Personenwagens 1.2.2 Vracht- of bedrijfswagens 1.2.3 Sportwagens 1.2.4 Experimentele wagens 2. De opbouw van de wagen 2.1 Het onderstel 2.1.1 De vering 2.1.2 De wielen en de banden 2.1.3 De stuurinrichting 2.1.4 De reminrichting 2.2 De motor 2.2.1 Het mechanische gedeelte 2.2.2 Het elektrische gedeelte 2.3 Het koetswerk 3. Het onderhoud 3.1 De garage 3.2 De onderdelen 3.3 De brandstof verdeling 4. De automerken 4.1 De fabrieken en assemblagebedrijven 4.2 De autoverkoop	4.3 De merken zelf 5. Het gebruik van de auto 5.1 Het personenvervoer 5.2 Het goederenvervoer 5.3 De sportwagen 5.4 Het postvervoer 5.5 Voor de hulpverlening 5.6 Het legervoertuig 6. De auto in het verkeer 7. De automobielenorganisaties 8. De musea

Punten 6,7 en 8 kunnen op hun beurt verder ontwikkeld worden. Bepaalde onderverdelingen zijn heel gemakkelijk uit te beelden. De kunst bestaat er in een evenwichtig geheel op te bouwen.

Publibel 1898 met Volkswagen Kever

Voorlopers

Een zéér interessant element in een thematische verzameling is de VOORLOPER. Interessant maar dikwijls onoordeelkundig, zeg maar verkeert, gebruikt.

Voorlopers zijn brieven die verstuurd werden vóór er postzegels gebruikt werden. Het bestaan van postzegels sloot het verzenden van ongefrankeerde brieven niet uit. Zo kon men tijdens de beginjaren van de postzegel nog brieven verzenden waarvan het port betaald werd door de bestemming. Brieven naar het buitenland bv. werden in vele gevallen, als gevolg van conventies, ongefrankeerd verstuurd. Het is pas na het ontstaan van de U.P.U. in 1875 dat internationale afspraken en tarieven in voege kwamen waardoor het gebruik van postzegels algemeen werd. Het is dus niet zo dat de periode van de voorlopers eindigt met het gebruik van de eerste postzegel.

Men onderscheidt twee soorten voorlopers: de oude brieven (eo.filatellie) toen er nog geen ambtelijke of postale aanduidingen werden aangebracht en de echte voorlopers (prefilatellie genoemd) toe de brieven wel voorzien werden van ambtelijke mededelingen of postmerken. Beide soorten voorlopers kunnen opgenomen worden in een thematische verzameling op voorwaarde dat de aangebrachte aanduidingen betrekking hebben op het thema.

Laten wij nu even beiden soorten voorlopers onder ogen nemen:

1. De oude brieven:

Reeds in de Oudheid werden berichten met speciale koeriers verstuurd. In de Middeleeuwen waren er goed georganiseerde verbindingen voor het overbrengen van brieven. Er was de Keizerlijke of Koninklijke post, de Kerk en de abdijen hadden hun systeem. De machthebbers en de handelaars hadden hun eigen koeriers. Er was vooral de postdienst opgericht door de Familie van Tassis.

Deze brieven dragen geen officiële - zeg maar postale - aanduidingen. Toch behoren ze tot de prefilatelie. Er dient alleen uitgemaakt te worden welke bestanddelen in aanmerking kunnen komen om het thema te illustreren.

Het ADRES op het welk de brief diende besteld te worden is een eerste aanduiding. Deze oude brieven zijn zeldzaam en werden aan belangrijke personen, zoals handelaars, adel, magistraten e.a. prominenten geadresseerd. Geschiedenis thema's kunnen daarvan gebruik maken.

De WIJZE van overbrengen werd ook dikwijls vermeld, "per schipper", "per vervoer", "par vouturier", "cito, cito" e.a. handgeschreven aanduidingen i.v.m. de wijze van overbrengen kunnen interessant zijn. Aanduidingen i.v.m. de afzender, bv. een wapenschild, kunnen het thema illustreren.

De DATUM komt alleen in aanmerking om de brief nauwkeurig te bepalen. In verband met de persoon die hem verstuurde, of met het tijdstip waarin hij werd geschreven. De datum kan echter niet in verband gebracht worden met andere feiten die in dat jaar toevallig zijn gebeurd.

Uitzonderlijk kan de INHOUD van een brief voor een thema gebruikt worden. Dit kan alleen wanneer deze inhoud werkelijk historisch of wetenschappelijk belangrijk is voor de filatelie.

2. De echte voorlopers:

Deze brieven dragen in het algemeen één of meer postmerken. In de beginperiode werden ze meestal met de hand aangebracht, later met behulp van een stempel.

De post- of ambtelijke aanduidingen bestaan vooral uit een plaatsnaamstempel, d.i. van waar de brief verzonden werd, en mededelingen al "aangetekend", "port betaald" e.a. Het bedrag van het port werd meestal met de pen aangebracht. Ook de wijze van versturen werd soms aangegeven: "per first steamer". Er zijn ook de zogenaamde militaire brieven zoals bv. Napoleon's "Grande Armée" e.a. De taal in de welke de plaatsen werden vermeld zijn een gegeven i.v.m. staatkundige veranderingen.

Dat voorlopers interessante documenten voor een thematische verzameling kunnen zijn hoeft geen betoog. Om echter TERECHT in een verzameling opgenomen te kunnen worden is het nodig dat minstens één der postmerken of ambtelijke aanduidingen een rechtstreeks verband heeft met het thema. Niet postale of ambtelijke vermeldingen zijn uit den boze en worden NIET gebruikt.

BESLUIT: Voorlopers zijn oude, soms zeldzame en meestal vrij dure stukken. Er dient met veel aandacht en overleg gehandeld worden wanneer voorlopers in de verzameling opgenomen worden. Een minimum aan filatelistische kennis is hier wel nodig.

Er moet zeker op gelet worden geen geforceerd gebruik te maken van voorlopers. Gebruik dus geen duur en zeldzaam prefilatelistisch stuk van Gent of Rijsel om de geboorte van resp. Keizer Karel (1500) of General de Gaulle (1890) te illustreren.

Militaire post

De militaire en/of oorlogspost is een zeer belangrijke bron voor een thematische verzameling. Men onderscheidt voornamelijk volgende documenten:

1. Postale documenten in militaire portvrijdom.
2. Krijgsgevangenpost.
3. De gecensureerde brieven.

Postale documenten in militaire portvrijdom.

Het gaat hier om documenten die onder bepaalde omstandigheden zoals oorlog, veldtochten, bezettingen, legerdienst, krijgsgevangenschap enz. door militairen portvrij kunnen verstuurd worden. De documenten kunnen zowel ambtshalve, semiofficieel als privaat aangemaakt zijn, doch steeds ten behoeve van de militairen. Onder ambtshalve aangemaakte of officiële documenten verstaat men documenten welke door de postadministratie en militaire instanties zijn aangemaakt. In de meeste gevallen als gevolg van een burgerlijk of militair decreet.

Semiofficiële documenten werden door de legerinstanties aangemaakt buiten de postadministraties. Private documenten werden aangemaakt door de militairen zelf of door vredelievende organisaties en/of verenigingen.

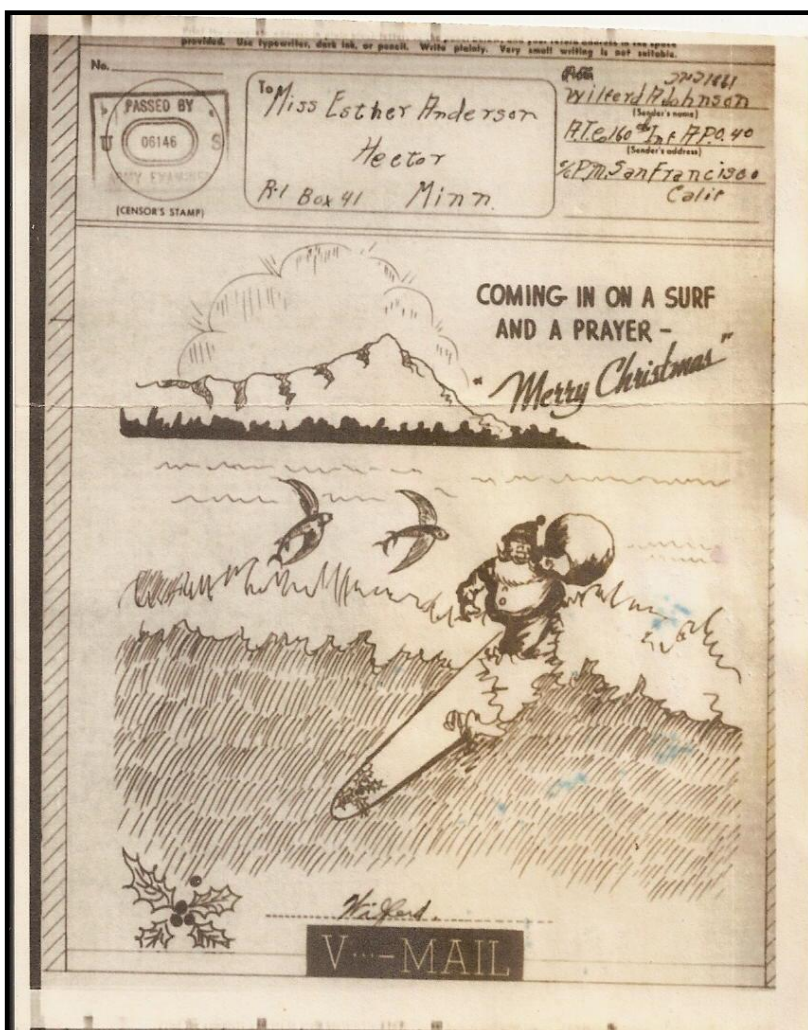
Vele van de hierboven aangehaalde documenten zijn voorzien van afbeeldingen die in heel wat thematische verzamelingen een plaats vinden. Zij werden uitgegeven door oorlogvoerende legers van Frankrijk, Duitsland, Japan, U.S.A., Groot-Brittannië, Italië, Griekenland e.a. hoofdzakelijk tijdens de beide wereldoorlogen.

K.u.K.3 "Edelweiss" Inf. Div. Kmoo Censuur Veldpostkaart uit WW I (1917); K.u.K. (Kaiserlich und Koeniglich) staat voor Keizerlijk en Koninklijk. Deze Infanterie divisie bestond uit reservisten en maakte onderdeel uit van het 14^e "Edelweiss" Korps.

Om het onderscheid te kunnen maken tussen officiële, semiofficiële en private documenten is een goede kennis en documentatie nodig temeer daar vele van deze stukken betrekkelijk duur kunnen zijn.

Een originele en officiële soort oorlogspost waren de Airgraphs en V-mail tijdens de tweede wereldoorlog. Toen stonden resp. De Britse en Amerikaanse legerverantwoordelijken voor het probleem van het vervoer van post. Tonnen brieven dienden dagelijks naar het vaderland verstuurd te worden en namen heel wat vliegtuigladingen in beslag. Men is toen op het idee gekomen microfilms te maken van de te vervoeren post. Te dien einde werden gratis speciale formulieren aan de

Stukje microfilm met één vmail

soldaten uitgedeeld. Deze formulieren waren al dan niet geïllustreerd. De microfilms werden naar het vaderland gestuurd. Bij aankomst werden zij vergroot op fotopapier en in speciaal daarvoor voorziene omslagen post-paid verstuurd naar de geadresseerden. Originale formulieren en microfilms werden vernietigd. De Airgraph en V-mail diensten stonden ook open voor de burgers die, tegen betaling, berichten wensten te versturen naar het front.

Tijdens heel de duur van de Britse Airgraph dienst werden 350.000.000 documenten op microfilm afgedrukt. Dit vertegenwoordigt een gewicht van 50 ton aan films. Mocht dit op de gewone manier gebeurd zijn dan was het totaal 4.500 ton aan vracht geweest.

2. Krijgsgevangenpost

Kriegsgefangenenpost
Postkarte

An **Geprüft**
3 **Stalag VIF.**

Monsieur Bomblet
6164 Madeleine Bomblet

Gebührenfrei!	
<p style="text-align: center;">Absender:</p> <p>Vor- und Zuname: <u>Monsieur Bomblet</u></p> <p>Gefangenennummer: <u>40454</u></p> <p>Lager-Bezeichnung: <u>Stalag VIF</u></p> <p style="text-align: center;">Deutschland (Allemagne)</p>	<p>Empfangsort: <u>La Louvière (Aachen)</u></p> <p>Straße: <u>Rue Louis Pasteur 7</u></p> <p>Land: <u>Belgique (Luxemburg)</u></p> <p>Landesteil (i. v. v. usw.):</p>

Volgens de conventie van Genève moesten de krijgsgevangenen de toelating krijgen om gecensureerde berichten naar huis te sturen. Buiten de normale post gaat het hier over de prentkaarten die rond Kerstmis en Nieuwjaar ter beschikking gesteld werden en uit de krijgsgevangenen kampen mochten verstuurd worden.

In verschillende kampen namen de gevangenen initiatieven om met primitieve middelen zegels en postkaarten te vervaardigen. Er werden postbedelingen binnen de kampen georganiseerd waardoor zegels en kaarten beschouwd kunnen worden als lokale post.

De vraag is nu of deze zegels en kaarten beschouwd mogen worden als zijnde postaal. Werden ze als officiële krijgsgevangen briefwisseling gedrukt of zijn het kaarten die door private personen vervaardigd werden en in het kamp onder zekere vorm werden verkocht?

In dit laatste geval zijn alleen de poststempels filatelistisch en de eventuele afbeeldingen gelijk te stellen met die van een private prentkaart en dus niet op te nemen in de verzameling. Zolang geen doorgevoerde studie in deze

PRISONER OF WAR POST
KRIEGSGEFANGENENPOST
SERVICE DES PRISONNIERS DE GUERRE

AIR MAIL
PAR AVION

9

RANK & NAME: Lt C WILLIAM KEMP
British Prisoner of War

PRISONER OF WAR No.: 18944
(SEE NOTE ON FLAP)

CAMP NAME & No.: STALAG XXII
(INCLUDING SUBSIDIARY NUMBERING OR LETTERING IF ANY—E.G. WORKING CAMP)

COUNTRY: GERMANY

PASSED
T.175

moeilijke materie enig licht kan brengen blijft er een twijfel over de filatelistische waarde van deze kaarten.

3. Gecensureerde brieven

Censuurbureau Munchen (DKW - Geoffnet (d)) met censuurstempeltje 'edelweiss'

Met uitzondering van thema's die handelen over de oorlog – en zijn gevolgen – zijn de censuurstempels en -banden minder interessant. Nochtans getuigd het van filatelistische kennis als men in zijn verzameling een stuk opneemt met een zegel of een afstempeling, passend in het thema en voorzien van een censuurmerk.

Geperforeerde zegels.

Vroeger werden ze verwaarloosd. Nu zijn het gezochte verzamelobjecten geworden. Ook in thematische verzamelingen kunnen geperforeerde zegels opgenomen worden. De perforaties verwijzen steeds naar een firma of dienst die mogelijk in verband kan gebracht worden met een thema. Het perforeren van zegels gebeurde uit noodzaak vrijwel na de introductie van de eerste zegels. Meer speciaal bij grote bedrijven die veel personeel in dienst hadden.

In die tijd werden postzegels niet alleen gebruikt voor het frankeren van brieven maar ook bij betalingen of vereffening van rekeningen en kleine geldsommen als pasmunt. De postzegel was dus een betaalmiddel. Hierdoor verdwenen heel wat postzegels in de zakken van werknemers. Loopjongens die de brieven naar het postkantoor moesten brengen bv. Namen de zegels eraf en gooiden de brieven in de Theems. Er diende naar een middel gezocht te worden om dit probleem te voorkomen. Een van de eersten die aan de mistoestanden een einde stelde was de Oxford universiteit. Deze school gesticht in 1825 kreeg in 1859 van de postautoriteiten de toestemming op de door haar aangekochte zegels de initialen O.U.S. tussen twee geribde lijnen aan te brengen. Andere firma's volgden dit voorbeeld, echter zonder toestemming van de posteringen. Na een korte tijd werd het overdrukken verboden omdat heel wat firma's de postzegels op deze wijze voor reclamedoeleinden gingen gebruiken. In 1866 kreeg het warenhuis J.&C. Boyd and C° de officiële toelating haar naam op de

Oostenrijkse perfin met tas chocolademelk gebruikt in de chocoladefabriek 'Deli' gevestigd in Lobositz.

achterzijde van de postzegel te laten drukken; dit gebeurde voor dat de gomlaag werd aangebracht. Slechts 5 firma's zijn gekend.

Op de Belgische uitgaven van juli 1863 tot oktober 1865 vinden we een geschreven letter G van de bank Guillochin van Bergen. Deze privé aangebrachte opdruk heeft hoogstwaarschijnlijk eenzelfde doel beoogd.

Het brein achter de firmaperforaties was een zekere Joseph Sloper (1812 – 1890) die een machine had uitgevonden, en laten patenteren, voor het perforeren van treinkaartjes. De firma Copslake, Moore & Crampton die een middel zocht ter beveiliging van haar postzegels liet deze perforeren door de machine van Sloper, die voor de gelegenheid werd aangepast. De zegels werden geperforeerd met de initialen S.C. Een en ander gebeurde zonder toelating van de posterijen in 1868.

Na heel wat strubbelingen maakte men voor het eerst, en met officiële toestemming van de Britse posterijen, gebruik van geperforeerde zegels op 1 maart 1869. Een van de grootste te overwinnen problemen was het feit dat de beeltenis van Koningin Victoria door het perforeren verminkt werd. Het sein voor het algemeen gebruik was gegeven en een ongekend aantal bedrijven over gans de wereld hebben gebruik gemaakt van perforaties.

België was het eerste land van het Europees Continent dat de Slopermachine introduceerde, dit gebeurde in 1872.

Het perforeren gebeurde als volgt: een rij postzegels werd van het vel gescheurd, samengeplooid tot een pakje en onder de machine gelegd, door het overhalen van een hendel werden de gaatjes in de zegels geponst. Ook briefkaarten werden van firmaperforaties voorzien.

Gezien bedrijven uit alle sectoren gebruik gemaakt hebben van geperforeerde zegels is dit een niet te verwaarlozen bron voor een thematische verzameling. Zaak is natuurlijk de initialen en afkortingen thuis te brengen. In dit domein wordt er de laatste jaren heel wat studiewerk verricht en verschillende, weliswaar onvolledige, catalogi en lijsten werden al uitgegeven, in België zowel als in het buitenland.

Als men zich de moeite getroost om tijdens ruilbeurzen in het aangeboden materiaal te snuffelen vindt men heel frequent geperforeerde zegels op kaart of brief waarop meestal het firmahoofd of –stempel voorkomt. Identificatie van de perforatie ligt dan wel bij de hand. Zoeken maar.

Een Koe als perforatie op brief Chocolat Vinay.

Bron: Deze artikelenreeks is een **geactualiseerde heruitgave** van nummer 36 tot 40 zoals deze werden gepubliceerd in het tijdschrift 'Filatelia' (Strombeek-Bever) door wijlen Florent Coene als leidraad voor de vergaderingen van Ke.The.Fil in de periode 1983 – 1993.